

Шерстюк Л.В.

РОЛЬ ЕЛІТАРНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ТВОРЕННІ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІЇ

The article deals with the personality as a motive power in the creation of spiritual and intellectual potential of the nation. The author proves that students' elite features formation in higher educational institutions is the main factor of society development.

Одним із центральних питань педагогічного процесу в Україні сьогодні є становлення нових пріоритетів щодо навчання і виховання нової генерації. Обидва процеси мають за кінцеву мету створити максимально сприятливі умови для розвитку особистості кожного студента, для формування його елітарних якостей та реалізації його творчого потенціалу.

Окрім простого бажання кожного викладача передати студентам знання та набутий досвід зі свого предмету, життєво необхідною є потреба створити сприятливі умови для формування елітарних якостей особистості.

Звернення до поняття “особистість” в цьому контексті не випадкове, адже, особистість, особа – в широкому розумінні – це конкретна, цілісна людська індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей. В основу формування цих якостей мають лягти, передусім, ідеї гуманістичної парадигми особистісно орієнтованої освіти та виховання. Мета особистісно орієнтованої гуманістичної освіти - не сформувані і навіть не виховати, а знайти, підтримати людину в людині, закласти в ній механізм особистості, навчити будувати взаємовідносини з оточенням у контексті сучасних соціальних трансформацій. Невід’ємним компонентом кожної особистості є її властивості, кожна з яких є одночасно втіленням здібностей, характеру та спрямованості людини.

Проблемами еліти в соціологічному, політичному та соціальному аспектах займалися такі фахівці: Г. Ашин, С. Вовканіч, Х. Копистянська, І. Каганець, В. Кривошея, М. Головатий тощо.

Багатоаспектні дослідження інтелектуального потенціалу людини, її інформаційної природи та багатофакторності і комплексності генези інформаційного поля, дозволили С.Вовканичу висунути **інформаційно-мовну парадигму** як інваріант, що інтегрує парадигми розвитку людства та суспільства зокрема [1, 51]. За допомогою інформації, яка надходить до нас сьогодні через засоби масової комунікації, інтернет та друковані видання створюються сприятливі передумови виникнення нових думок, творчих підходів, проектів як чинників поступу, тобто набуття нових знань, досвіду, які зменшують культуроцентризм і збільшують освіченість населення. Таким чином, можна раціонально поєднувати традиції нашої країни та новації. Саме на цьому етапі еліта стає основною рушійною силою у творенні духовно-інтелектуального потенціалу всієї нації, бо виступає як найінформованіша частина населення. На практиці треба докласти певних зусиль, щоб студенти зацікавилися інформацією, яка їх оточує. Отже, головним завданням викладачів є підготовка студентів до аналізу отриманої інформації та сприяння розвитку інформаційного суспільства.

Оскільки йдеться про інформаційно-мовну парадигму, варто згадати **володіння мовами** як важливий чинник формування елітарності. Оволодіння національною мовою є основною характеристикою кожного громадянина. Адже імманентна україномовність дозволяє проникнутись проблемами нації і знайти вірне рішення будь-якого національного питання. Іноземна мова, в свою чергу, розкриває перед студентами скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя, дає змогу зрозуміти іншу ментальність. Володіння іноземними мовами поширює світогляд, дає можливість аналізувати міжнародний досвід, стає дійовим чинником соціально-економічного, науково-технічного та загальнокультурного прогресу суспільства. Досягнення значних результатів у опануванні іноземної мови можливе за умов взаємопов’язаного навчання мови і культури народу-носія мови, а також активної комунікативно-пізнавальної діяльності студента як суб’єкта навчання.

Можна зробити висновок, що володіння українською та іноземними мовами спонукає до критичного осмислення інформації, реальної оцінки ситуації спілкування, виділення позитивних та негативних моментів, прогнозу можливих наслідків розмови, що є неможливим без комунікативної компетенції або **комунікативності**. Отримані знання та мовленнєві навички сприяють розвитку “особистісних якостей студентів, мотивують їх спілкування з представниками різних груп, народів, націй” [5, 18]. Отже, комунікація є носієм інформації та засобом передачі досвіду в галузях національної освіти, культури, традицій, громадської думки, ціннісних орієнтацій тощо.

Особливу увагу привертає до себе така елітарна якість як **високоморальність**. Високоморальністю в даному контексті можна вважати моральний обов’язок кожного громадянина працювати на користь рідної держави. Але через економічні та політичні умови, що були створені для фахівців, серед яких науковці, освітяни, правники, медики, митці, військові, інженери, діячі культури та літератори, багато з них виїхало за кордон, що призвело до розпаду наукових шкіл, припинення перспективних наукових відкриттів, якщо говорити лише про наукову діяльність. Утім, наше завдання попри все зберегти найкращі традиції наукових досліджень і викладання дисциплін у вищих навчальних закладах, “виховати у студентів високоморальність, щоб вони, отримавши знання і досвід, застосовували їх на користь Батьківщини”[3, 5], щоб могли взяти на себе відповідальність за розвиток та розквіт нашої країни.

Студенти, які отримують знання і будуть конкурентно спроможними на світовому рівні в тій чи іншій галузі, повинні зробити все можливе, щоб підняти свою власну країну на той світовий рівень, якого самі досягли. Тут у великій нагоді стане їх всебічна освіченість та розвиненість, які також формуються під час навчання у вищому закладі освіти.

Розглянуті якості високоморальності та освіченості є результатом **національної свідомості**. Відсутність останньої гальмує національний розвиток народу, послаблює його духовні сили, зменшує внесок до світової культури і, після всього, робить легкою здобичею більш сильних націй. “Народ без власної ідеології – мертвий” [4, 101], - зазначав професор І.Огієнко (митрополіт Іларіон). Зрозуміло, що у формуванні ідеології у народу, у пробудженні його активності, провідну роль повинна відігравати якась діюча рушійна сила. А виховання і формування такої сили починається ще в студентські роки, коли під час навчання студенти виявляють певні якості, формують активну частину науково-освітнього руху і тим самим перетворюються на особливий прошарок населення, який зветься елітою.

На сучасному етапі у безсумнівно талановитій, генетично і духовно багатій національній еліті України відсутня стратегічна єдність, котра спрямувала б усіх на розбудову власної держави. Отже, сучасній еліті бракує справжнього **лідера**. А виховання лідерських якостей особистості починається зі школи і його становлення як лідера проходить під час навчання у вищих закладах освіти. Саме тут створюються всі необхідні умови щодо формування гідності власного “Я”, самостійності, раціоналізму, здатності критично оцінювати ситуацію та вирішувати будь-які питання. Оволодіння цими якостями та великий багаж знань, умінь і навичок в комплексі дозволяють виявити кращу меншість, що дає високоякісний результат. Зрозуміло, що підготовлені кадри є елітою, адже “еліта – це відібрана, вибрана, краща меншість, що дає високоякісний, дуже вагомий результат” [2, 8].

У результаті вивчення існуючих наукових досліджень з обраної теми та аналізу теорії еліт, ми пропонуємо перелічені нижче якості особистості вважати елітарними: володіння інформацією, володіння мовами, комунікативність, високоморальність, високий рівень культури, лідерські якості, освіченість, національна свідомість, патріотизм тощо.

Порушуючи питання формування елітарних якостей студентів вищих навчальних закладів, ми підкреслюємо, що першою і необхідною умовою розвитку і самовизначення нашої держави є наявність впливового прошарку національної інтелектуальної еліти, яка зосереджуючи в собі всі духовні скарби (володіння культурою, мовами, інформацією, високоморальністю, національною самосвідомістю, патріотизмом), зберігаючи і розвиваючи код нації, бере на себе відповідальність не лише за осмислення та передбачення долі народу, а й за вплив на хід цих історичних процесів. Саме освіченість і високий рівень культури, лідерські якості, що студенти набувають у вищих закладах освіти, дозволять їм як еліті відіграти провідну роль у житті України XXI століття.

Література

1. Вовканич С. Посттоталітарний розвиток: нова парадигма // Нова політика – 1997 - № 2 с.51
2. Кремень В.Г. Формування особистості в умовах розвитку української державності / Доповідь до Загальних зборів Академії педагогічних наук України // Педагогічна газета - № 12 – 1999 – с.4-5
3. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти. – Львів, “Освіта”, 1996 – с.8
4. Осипчук Н. Елітарність – це насамперед високоморальність // Освіта України - 2000 – № 3 – с.5
5. Підлісний В.І., Русецький Б.А. Проблеми становлення сучасної політичної еліти // На шляху до суспільної злагоди / Упоряд. Ю.Ж. Шайгородський – К. “Український центр політичного менеджменту”, 2001 – с.101
6. Шульга М., Потехін О. Еліти в суспільстві: нагальний зміст теоретичної проблеми // Розбудова держави – 1998 - №7-8 – с.18